

УДК 628.921/.928

О.В. Дзюра

Тернопільський Науково-дослідний Експертно-криміналістичний центр, Україна

ОСНОВНІ ПРАВОВІ ДОКТРИНИ ОХОРОНИ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

O.V. Dzyura

THE MAIN LEGAL DOCTRINE PROTECTION SOFTWARE

На сьогоднішній день, постає проблема у правовій охороні комп'ютерних програм, яка обумовлена, в першу чергу, економічними міркуваннями. Так, для розробки однієї програми ЕОМ часто потрібні великі витрати грошових коштів, часу та інтелектуальних зусиль. Наприклад, програму для відеогри «Пек-мен» розробляли 800 чоловік і обійшлася вона в 3,2 млн дол. США. Відомо також і те, що зробити копію з цієї програми (як і з будь-якої іншої) можна з мінімальними витратами людських зусиль і без великих майнових (грошових) витрат.

Тому здійснення захисту прав на комп'ютерні програми можливо на основі одного з інститутів права - авторського, патентного, договірної, ділових секретів (ноу-хау), недобросовісної конкуренції, товарних знаків, або на так званій множинній охороні (mult ple protect on), т. Е . шляхом паралельного використання юридико-технічних засобів ряду інститутів права. Для авторів і виробників комп'ютерних програм необхідна правова монополія, т. Е. Встановлення абсолютного (виняткового) права.

Розглянемо один із варіантів вирішення питання а саме, на основі патентного права. Комп'ютерні програми бажано охороняти патентним правом, перш за все тому, що в цьому випадку виняткове право виникло б безпосередньо на алгоритм (ідею), а не на одну з приватних форм його зовнішнього прояву у вигляді програми. Як зазначає В. І. Жуков, з правової точки зору досі не отримали повного вирішення проблеми, пов'язані, зокрема, з пошуком аналогів заявленого алгоритму, виявленням його прототипу, складанням опису та формули, визначенням новизни, а також встановленням факту його протиправного використання. Це дозволяє говорити, що проблеми патентоспроможності комп'ютерних програм можна звести до проблем експертизи та юридичної техніки [1].

Що ж до патентоспроможності комп'ютерних програм то можна сказати, що перед юридичною наукою стоїть досить широке коло питань. У найзагальнішому вигляді він може бути представлений в наступному вигляді:

- 1) які програми можуть бути запатентовані?
- 2) як скласти опис і формулу?
- 3) як визначити критерії патентоспроможності?
- 4) як встановити факт порушення?

Кожне з цих питань може бути розглянуто в рамках самостійного дослідження.

В Україні є певний практичний⁹ і теоретичний досвід вирішення поставленого питання. Крім того, існує величезна кількість публікацій по патентному праву взагалі ". Але у правозастосовчій практиці України немає судових рішень із цього приводу. У зв'язку з цим слід враховувати сучасні тенденції розвитку приватного права. Законодавство України вже сьогодні йде шляхом уніфікації норм національного приватного права з міжнародним, відбувається інтеграція і гармонізація з законодавством країн Європейського Союзу (насамперед приведення його у відповідність до Директив Ради ЄС) і Світової організації торгівлі (Угода про торговельні аспекти права інтелектуальної власності - TRIPS) [2].

Правила і програми мають технічну природу, якщо в них втілена послідовність окремих технічних дій, за допомогою яких застосуванням керованих сил природи безпосередньо досягається поставлена мета (результат), причому без посередництва розумної діяльності людини. Такі правила і програми характерні, наприклад, для систем управління і регулювання, для підсилюють, сортують, комутаційних систем і для технологічних операцій. Правила обчислень (алгоритми) пропонують готові рішення задач. Для їх застосування використання керованих сил природи не є обов'язковим. Тому правила обчислень (алгоритми) мають нетехнічну природу. Таким чином, в даний час у світовій практиці комп'ютерні програми і алгоритми як такі (per se) є непатентоспроможним. Однак при їх комбінації, наприклад з промисловим способом або машиною, вони можуть бути визнані патентоспроможними.

Підводячи підсумки аналізу норм міжнародного та національного законодавства щодо комп'ютерної програми як об'єкта правової охорони, можна подати такі висновки:

1. У світовій практиці комп'ютерні програми і алгоритми як такі (per se) є непатентоспроможні. Однак при їх комбінації, наприклад, з промисловим способом або машиною, ця комбінація може бути визнана патентоспроможним.
2. У найближчому доступному для огляду майбутньому комп'ютерні програми в основному будуть охоронятися інститутом авторського права.
3. На кваліфікацію комп'ютерної програми як об'єкта авторського права не впливає та обставина, що програма не сприймається безпосередньо органами почуттів, а стає об'єктом людського сприйняття тільки за допомогою машини. Важливо лише, щоб мало місце відчуження продукту творчої діяльності від особистості творця.
4. Комп'ютерні програми прирівняні до літературних творів і повинні відповідати вимогам, що пред'являються до останніх: об'єктивна форма вираження і творчий характер створення (оригінальність).
5. Комп'ютерна програма підлягає охороні, якщо вона є оригінальною в тому сенсі, що є результатом власної інтелектуальної діяльності її автора.
6. Комп'ютерній програмі як об'єкту правовідносин об'єктивно притаманні такі властивості: подільність; можливість бути складовою; при введенні її в цивільний оборот вона здатна приносити доходи, а при її експлуатації може бути отримана продукція; швидкість копіювання і ідентичність копій.
7. Ім'я автора (або псевдонім) може бути відображено в вихідному коді комп'ютерної програми, аудіовізуальних зображеннях, нею породжуються, супровідної документації та на упаковці носіїв з екземпляром програми. При цьому ім'я може бути зазначено як звичайним чином, так і з використанням знака охорони авторського права (латинської літери С у колі - ©).
8. Дозвіл автора або іншої особи, якій належить авторське право, не потрібно на внесення змін в комп'ютерну програму у випадках адаптації та виправлення явних помилок, якщо інше не зазначено в договорі.

Література

16. <http://um.co.ua/5/5-4/5-4375.html>
17. http://jurfak.univer.kharkov.ua/kafedry/kaf_civil-prav/avtorefcpp/selivanov.pdf
18. Жуков В.И. Вопросы правовой охраны программного обеспечения ЭВМ //Вопросы изобретательства. – 1989. –№ 11. –С.21-26.